

Ethan Mollick

CO-EXISTENTIE

Leven en werken met slimmere

Vertaald door
Dave Schut

A large, bold, black 'AI' logo is centered within a light gray rounded square border. The 'A' and 'I' are both in a bold, sans-serif font, with the 'I' having a slightly wider base than the 'A'.

AI

POM
P R E S S

© 2026 Ethan Mollick

Nederlandse vertaling

© 2026 Dave Schut / POM.press

(een imprint van Maven Publishing BV)

Voorwoord

© 2026 Alexander Klöpping

www.mavenpublishing.nl

Omslag Valeria Pieuniou

Binnenwerk Coco Bookmedia

Beeldbewerking DPS PrePress Studio

Drukwerk Wilco

ISBN boek 978 94 655 2039 1

ISBN e-boek 978 94 655 2048 3

NUR 801

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke andere manier ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Deze uitgave mag niet worden gebruikt voor tekst- en datamining of voor het trainen of ontwikkelen van systemen voor artificiële intelligentie (AI) zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. (Niet dat het allemaal veel uitmaakt als AGI er straks is, maar toch.)

Inhoud

Voorwoord door Alexander Klöpping	9
-----------------------------------	---

Inleiding	15
-----------	----

1 Co-existentie	25
------------------------	----

2 Schaal	39
-----------------	----

3 Hoe je denkt als een AI	57
----------------------------------	----

4 Hoe je werkt met AI	83
------------------------------	----

5 Hoe je denkt als een mens	105
------------------------------------	-----

6 Wanneer je AI gebruikt	131
---------------------------------	-----

Reflectie 1	151
-------------	-----

7 AI en werk	155
---------------------	-----

8 Onderwijs	185
--------------------	-----

9 Samenleving	201
----------------------	-----

Reflectie 2	215
--------------------	-----

10 Wie bevindt zich aan de andere kant van de lijn?	219
--	-----

11 De roltrap en het eschaton	235
--------------------------------------	-----

Co-existentie	255
----------------------	-----

Dankwoord	257
-----------	-----

Uitgeversnoot	259
---------------	-----

Voorwoord door Alexander Klöpping

Op een ochtend stond ik bij de poort van de basisschool van mijn kinderen brieven uit te delen aan andere ouders. De meeste ken ik, in ieder geval van gezicht. Sommigen zijn zelfs vrienden. Ze namen de brief aan, knikten, stopten hem in hun tas. Niemand vroeg wie hem had geschreven.

De school moest bezuinigen. Er zou dan geen geld meer zijn voor vakdocenten voor gym en beeldende vorming. Met een paar andere ouders vond ik dat we daar iets aan moesten doen. We besloten zelf geld op te halen.

Een tijdje kwamen we met een klein groepje één uur per week bij elkaar om te bedenken wat er moest gebeuren. Dat was mensenwerk. Maar daarna deed de machine eigenlijk de rest. Alle ouders kregen een brief en die verwees naar een website met de argumenten om geld te doneren. Die argumenten kwamen uit een door de machine opgestelde enquête waarin ze hadden aangegeven waar het opgehaalde geld volgens hen het beste aan besteed kon worden. Vrijwel alles in die keten, van de vragen in de enquête en de website tot de laatste zin van de brief, kwam uit een taalmodel. Voordat we iets met de buitenwereld deelden, had er natuurlijk een

mens naar gekeken. Maar geschreven had een mens het meestal niet.

De campagne werkte. De kinderen houden hun leerkrachten.

Ik ben al jaren een soort proefpersoon als het op AI aankomt – ik probeer de capaciteiten van de machine in mijn dagelijkse leven tot het uiterste te testen. Mijn voorwoord bij *Co-intelligentie*, de voorganger van dit boek, schreef ik met AI, toen langere teksten schrijven met AI nog een noviteit was. Toen een aantal landelijke kranten een opiniestuk dat ik met AI had geschreven niet wilden plaatsen, deed ik voor de talkshow *Eva* een journalistiek experiment. Onder verzonden namen stuurde ik met AI geschreven ingezonden brieven in, vol machinaal gegenereerde ophef over artikelen waarvan het taalmodel vermoedde dat de lezers van die krant zich erover zouden opwinden. Veel van die ingezonden brieven werden geplaatst. Recenter draaide ik het om. Ik liet AI-detectiesoftware een maand aan opiniepagina's analyseren, en ongeveer een op de vijf stukken bleek volledig door AI geschreven. AI is overal.

Op m'n eigen computer doe ik inmiddels eigenlijk weinig anders meer dan praten met AI, die de juiste context opzoekt, apps voor me bedient en vraagt of een conceptbericht verstuurd mag worden. Ethan Mollick heeft in dit boek een naam voor die manier van werken: de tovenaarsmethode. Je tovert AI-werkers tevorschijn, stuurt ze op pad en beoordeelt wat ze terugbrengen.

Ik merk hoe goed die rol bij me past. Ik heb altijd meer ideeën dan tijd gehad, en ik wilde mijn plannen het liefst allemaal onmiddellijk uitvoeren. Nu werk ik aan heel veel dingen tegelijk, omdat het uitvoerende werk niet meer op mij hoeft te wachten. Ik ben procesmanager geworden van een eigen klein imperium aan AI-werkers, en ik geniet ervan. Deze tijd lijkt voor mij gemaakt.

Zolang het om mijn eigen leven gaat, voelt dat als pure winst. Zo hoef ik niet meer na te denken over de boodschappen, omdat die automatisch besteld worden. Maar op school ligt het anders, omdat daar mensen aan de andere kant van de lijn staan. De ouders die

de brief kregen, weten volgens mij niet dat die grotendeels door een taalmodel is geschreven. Het voelt vreemd om het er zelf bij te zeggen.

Die spanning – een brief die met AI was geschreven, wat voor de ontvanger niet duidelijk was – los ik op door mezelf voor te houden dat er altijd een mens heeft gekeken naar alles wat de deur uitging. De *human in the loop* noemt Mollick dat. Ik las alles, en verplaatste hier en daar een punt of komma.

Ook vormden menselijke oordelen en afwegingen steeds de basis. Als we bij elkaar waren, probeerden we hardop onze smaak te definiëren: hoe zouden we zelf aangesproken willen worden? Waar moesten we, de andere ouders kennende, verder rekening mee houden? Toegegeven, die menselijke bijeenkomsten vond ik heel leuk en energiegelvend. Net als het uitdelen van de brieven bij de deur van de school. Juist daardoor denk ik er liever niet te lang over na dat bijna alle communicatie van onze campagne uit een taalmodel kwam. Weliswaar met de beste bedoelingen en binnen de schaarse tijd naast ons gewone werk, maar het blijft ongemakkelijk.

Mollick helpt me begrijpen waar dat gevoel vandaan komt. Een groot deel van onze wereld, schrijft hij, wordt bijeengehouden door de stilzwijgende aanname dat bepaalde menselijke activiteiten kostbaar zijn. Een met de hand geschreven condoleancekaart betekent iets omdat jij die hebt geschreven. Datzelfde geldt voor een brief van een andere ouder over de school van je kind. Als AI die moeite goedkoop maakt, verliest de boodschap iets, ook al blijven de woorden precies hetzelfde.

Een vriend van me heeft daar een radicale conclusie uit getrokken. Hij schrijft voor de kost, en vertelde onlangs dat hij nog nooit een frikandel heeft gegeten. En dat hij nog nooit bewust AI heeft gebruikt. Hij is van plan het bij allebei zo te houden. Als hij je een mail stuurt, heeft hij die zelf getikt, met twee wijsvingers. Hij vindt het onbeschoft om iemands tijd te vragen voor iets wat de schrijver zelf geen tijd heeft gekost.

Als ik hoor dat hij zo werkt, voel ik iets van medelijden. De wens om alles zelf te schrijven begrijp ik wel. Maar ik vrees dat mensen die daaraan vasthouden worden ingehaald door een wereld waarin dat niet meer op waarde wordt geschat. Ik verwacht dat binnen een paar jaar het overgrote deel van de tekst die we lezen of horen uit een taalmodel komt. In september 2026 liet *The Economist* detectiesoftware los op parlementaire toespraken. Volgens die analyse was een tiende van wat er in het Britse Lagerhuis werd gezegd door AI opgesteld, en in Canada en Australië zelfs een vijfde.

Tegelijk heeft mijn vriend een punt. Wie zelf schrijft, denkt beter na en doorvoelt beter wat hij opschrijft. En een lezer wil weten dat de schrijver zijn best heeft gedaan. Bij de school heb ik dat denkwerk ook zelf gedaan, alleen gebeurde het pratend: in die wekelijkse bijeenkomsten met de andere ouders. Het uitwerken liet ik daarna over aan de machine.

Mollick zet naast de tovenaars een tweede figuur: de omgekeerde centaur, een mens die werkt als verlengstuk van een AI, in het tempo en volgens de regels van de machine. Welke van de twee je wordt, hangt er vooral van af waar je zelf voor kiest. Ik koos voor de tovenaars, en voor mij voelt de rol van procesmanager als een bevrijding. Als de wereld diezelfde rol aan mijn vriend oplegt, zal het voor hem als een degradatie voelen.

Het zijn zulke concepten die Mollick zo waardevol maken. Hij voelt het enorme tempo van de AI-ontwikkeling scherp aan en weet toch steeds drie stappen terug te zetten, zodat je je eigen werk ineens helderder ziet. In dit boek laat hij zien wanneer je AI beter kunt laten liggen, hoe je AI-werkers aanstuurt zonder jezelf erin te verliezen, en hoe je bepaalt wat je zelf wilt blijven doen.

Mijn eigen grens aan wat AI in mijn leven kan en mag, heb ik trouwens nog niet gevonden. Volgend jaar laten we de brieven voor de school vast opnieuw door een taalmodel schrijven. Met het geld dat ons initiatief oplevert, hopen we dat de kinderen aan één groot kunstwerk kunnen gaan werken, zelf gemaakt en met hun eigen handen. Daar wringt iets. Zelf iets maken, met je eigen handen,

zonder hulp van AI: het is wat mijn vriend verdedigt, en precies wat we de kinderen willen geven. En om dat te betalen, laat ik, volgens de tovenaarsmethode, een machine de moeite overnemen. Hoe ik die twee dingen met elkaar rijm, weet ik nog niet. Maar dat de observaties van Mollick me bij dit dilemma gaan helpen, weet ik zeker.

Alexander Klöpping

Inleiding

Is AI in staat om dit boek te schrijven?

Toen ik een nieuw document opende in Microsoft Word om aan dit boek te beginnen, verscheen er meteen een suggestie: ‘Vertel de AI wat je wilt schrijven.’ Dit is een boek over AI, dus het voelde logisch om de AI die is ingebouwd in mijn tekstverwerker eens de kans te geven mijn werk over te nemen. Ik gaf een beschrijving van mijn boek in één zin: *Hoe kunnen we leven en werken met AI's die (soms) slimmer zijn dan wij?*

Het resultaat was vrij belabberd. Het ging maar door over de ‘labyrintische complexiteit van taal’. Jij zou het niet willen lezen, en ik zou me schamen als ik het had opgeschreven. En hoewel het een opluchting was dat een menselijke hand nog altijd nodig bleek, wist ik dat dit valse hoop kon zijn. In mijn gretigheid om mijn waarde als schrijver te bewijzen, had ik namelijk de slechtst denkbare manier gekozen om te worden geholpen door AI. Ik gaf geen details of context en gebruikte een ouder AI-systeem, terwijl AI-vermogens zich met de tijd exponentieel ontwikkelen.

Toen besloot ik dat ik AI de best mogelijke kans zou geven om dit eerste hoofdstuk te schrijven. Ik gaf het meest geavanceerde

AI-model van Anthropic deze eerste alinea's die jij nu leest, een exemplaar van mijn vorige boek en een beschrijving van mijn schrijfstijl. Vervolgens gaf ik de opdracht op een meeslepende manier verder te schrijven.

Wat ik terugkreeg was verontrustend – niet omdat het slecht was, maar omdat het zo goed was. Echt heel goed. De AI had mijn stem met een griezelige precisie gevangen. Inclusief mijn neiging om mezelf te onderbreken met observaties tussen haakjes, en mijn gewoonte om abstracte concepten te verankeren in persoonlijke anekdotes. Er zat zelfs een verwijzing bij naar mijn 'drie slapeloze nachten' van angst rond mijn eerste boek. Al had ze die veranderd in 'drie waakzame ochtenden' – een subtiele aanpassing die in plaats van een crisis mogelijkheden suggereerde.

De voorgaande alinea is geschreven door AI. Als jij AI regelmatig gebruikt, waren je misschien al enkele signalen opgevallen van typisch AI-schrijven anno 2026, zoals een voorliefde voor gedachte-streepjes en analogieën. Maar ik moet eerlijk toegeven dat het voelt als iets wat ik geschreven zou kunnen hebben. En het systeem produceerde alinea na alinea in dezelfde geest, waardoor ik uiteindelijk ter inspiratie een paar ideeën kon noteren. Toch was het nog steeds niet in staat om dit boek te schrijven. AI-systemen hebben moeite met het construeren en uitwerken van langere teksten. De stijl, die ogenschijnlijk dicht bij die van mij kwam, bleek na verloop van tijd toch meer een parodie. Dit is een van de thema's in dit boek: de beperkingen van AI, en de momenten waarop menselijke vaardigheden er nog altijd toe doen. Vooralsnog lees je dus gewoon een boek dat is geschreven door een mens.

Vooralsnog.

Gaat een AI dit boek schrijven?

Een ander thema van dit boek is hoe AI in de loop van de tijd steeds beter wordt, wat vaak behoorlijk snel gaat. Dus nee, AI is misschien nu niet in staat om dit boek te schrijven, maar tussen het moment

waarop ik deze woorden schrijf en de dag dat jij ze zult lezen, zitten vele maanden. Zou ik eigenlijk moeten wachten? Zou ik smoesjes moeten verzinnen voor mijn uitgever, totdat AI goed genoeg is om voor mij dit boek te schrijven?

Deze vraag kwam voorbij in de context van de interstellaire ruimtevaart. Stel dat je zo snel mogelijk naar de Ster van Barnard wilt reizen, een van de sterren die het dichtst bij de aarde staan. Deze reis van zes lichtjaren kost je met de rakettechnologie van vandaag 12.000 jaar. Maar daar heb je het al: ‘de rakettechnologie van vandaag’. In theorie zou een ruimteschip dat draait op kernfusie deze reis kunnen maken in minder dan vijftig jaar. Als we maar genoeg tijd hebben (en een apocalyps of onze ondergang weten te voorkomen), dan is de kans groot dat de mensheid deze nieuwe kernfusiemotor op een dag zal ontwikkelen. Dat verandert de zaak. Je wilt niet de persoon zijn die ooit begon aan een expeditie van 12.000 jaar (of, waarschijnlijker: zijn of haar achter-achter-achter-enzovoorts-kleinkinderen, geboren op het ruimteschip), om uiteindelijk te worden ingehaald door een zwerm raketten die 11.950 jaar na jouw vertrek zijn gelanceerd. En die worden bestuurd door mensen van wie de voorouders al die tijd comfortabel op aarde hebben geleefd. Dan kun je maar beter lui afwachten tot de technologie verbetert, voordat je ooit richting de sterren gaat.

Als de technologie zich snel genoeg ontwikkelt, ontstaan er problemen die precies hetzelfde werken als die ruimtereis: wachten tot de technologie vooruitgaat, is verstandiger dan meteen in actie komen. Dit wordt *wait calculation* genoemd, en de onderliggende logica is ook van toepassing op andere domeinen. Zo zijn er bijvoorbeeld categorieën van wiskundige problemen waarvan de berekeningen decennia zouden duren. Dan kun je dus beter wachten tot computers krachtiger zijn geworden, voordat je aan het oplossen ervan begint.

En dat brengt ons bij AI. AI voldoet aan alle kenmerken van een technologie die *wait calculation* vereist. Het ontwikkelt zich in een

tempo nog sneller dan exponentieel (al blijft dit lastig te meten, zoals je nog zult merken). Het is in staat om een grote verscheidenheid aan taken uit te voeren of erbij te helpen. Als deze ontwikkelingen zo doorgaan, dan zullen de capaciteiten van AI zich op een dag kunnen meten met de beste specialisten op elk terrein. Dan kunnen we spreken van wat bekendstaat als AGI: *artificial general intelligence*, oftewel algemene kunstmatige intelligentie. Als dat gebeurt, dan kan AI mijn boek schrijven, mijn belastingaangifte doen – en trouwens ook mijn baan overnemen.

Dit boek is geschreven in, en over, een tijd vóór AGI. Je zult zien dat er redenen zijn om aan te nemen dat de impact van AI ongelijk verdeeld zal zijn. Dat AI op sommige terreinen al bovenmenselijk is, terwijl het op andere terreinen achterblijft. Ik ga dus niet zitten wachten tot AI dit boek voor me zal schrijven. Maar dat betekent niet dat AI onbruikbaar was terwijl ik dit boek schreef.

Hoe ik AI heb gebruikt bij het schrijven van dit boek

Ik denk dat je dit boek leest omdat je wilt weten wat ik, een menselijke auteur die onderzoek doet naar dit onderwerp, te zeggen heb over AI. Iets vergelijkbaars geldt voor mij: ik wil dit boek schrijven zodat ik mijn eigen opvattingen kan delen met mijn eigen stem. Jouw verwachtingen en die van mij creëren samen een stilzwijgende afspraak die nog belangrijker is dan de capaciteiten van AI-systemen: dit boek moet door mij geschreven zijn, niet door AI.

Maar wat betekent dat nu eigenlijk? Ik heb een uitstekende menselijke redacteur die elk woord leest dat ik schrijf en die me suggesties geeft (hallo Noah!). Dat doet hij samen met andere vrienden, familieleden en deskundigen die hebben aangeboden passages te lezen. Ik denk niet dat het verwerken van hun suggesties dat wat ik heb geschreven minder van mij maakt. Het maakt het wel een stuk leesbaarder, en er staan zeker minder fouten in. Een zwakke vorm van AI, de spellingcontrole in mijn testverwerker, corrigeerde net nog een spelfout in deze zin. Ik denk niet